

СЕКЦІЯ II. ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЧОГО ПРОЦЕСУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Ємельянов Олександр Юрійович

д-р. екон. наук, професор, професор кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка», Україна

Петрушка Тетяна Олексіївна

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка», Україна

Будь-яке підприємство характеризується різними видами його економічного потенціалу. Зокрема, необхідно виділити маркетинговий [1], збутовий [2–4], виробничий [5] та інші складники сукупного економічного потенціалу суб'єктів господарювання. Особливої уваги заслуговує і потенціал покращення тих чи інших властивостей підприємств, зокрема їх стійкості та здатності до адаптації [6]. Також важливим видом наявних у підприємств економічних можливостей є потенціал ресурсозбереження [7–9], реалізація якого відображається у ресурсозберігаючій моделі розвитку [10–13] та у технологічних змінах, що відбуваються [14–18]. Зокрема, суттєвого значення для забезпечення конкурентоспроможності підприємств набуває впровадження на них енергозберігаючих та інших інвестиційних проєктів [19]. Проте, на шляху до такого впровадження постають різноманітні перешкоди [20–26].

Подолання перешкод, що виникають на шляху до реалізації заходів з ресурсозбереження на підприємствах, потребує попереднього оцінювання наявного рівня такої реалізації. Одним з підходів до зазначеного оцінювання є вимірювання інтенсифікації виробничого процесу на підприємствах. З цією метою пропонується застосовувати відношення приросту обсягів виробництва продукції підприємства за рахунок зростання ефективності використання певного виду його ресурсів до суми приростів обсягів виробництва продукції підприємства за рахунок зміни обсягів цих ресурсів та за рахунок зміни ефективності їх використання. Застосовуючи цей показник, можливо встановити, яким є тип розвитку виробничого процесу на підприємстві за певним видом його ресурсів – переважно інтенсивним чи переважно екстенсивним. Дійсно, якщо значення запропонованого показника перевищує 0,5, то виробничий процес на підприємстві за даним видом виробничих ресурсів є переважно інтенсивним, а у випадку коли значення запропонованого показника є меншим від 0,5, то виробничий процес є переважно екстенсивним. При цьому, чим ближче значення запропонованого показника наближається до одиниці, тим більш високим є рівень інтенсифікації виробничого процесу на підприємстві.

З метою використання запропонованого показника оцінювання інтенсифікації виробничого процесу на підприємствах було утворено вибірку з тридцяти підприємств, які належать до трьох видів економічної діяльності (машинобудування,

харчосмакова промисловість та виробництво будівельних матеріалів). При цьому рівень інтенсифікації було оцінено за даними 2021 року в порівнянні із даними 2020 року за трьома видами виробничих ресурсів, а саме – за людськими ресурсами, основними засобами та матеріальними ресурсами. Тому показниками ефективності ресурсного забезпечення вступали відповідно виробіток, фондівіддача та матеріалівіддача.

Зокрема, було обчислено середній за досліджуваними підприємствами рівень інтенсифікації виробничого процесу на них.

Як впливає з результатів виконаних розрахунків, за усіма досліджуваними видами економічної діяльності середній рівень інтенсифікації виробничого процесу виявився найвищим за людськими ресурсами, а найнижчим – за матеріальними. Водночас, лише за підприємствами харчосмакової промисловості і лише стосовно наявних у них людських ресурсів цей рівень у досліджуваному періоді перевищував 0,5.

При цьому за усіма видами економічної діяльності та за усіма різновидами виробничих ресурсів переважна більшість досліджуваних підприємств характеризувалася або скороченням обсягів виробництва, або екстенсивним (чи переважно екстенсивним) типом економічного розвитку. Покращення цієї ситуації можливо лише на засадах підвищення рівня інтенсифікації виробничого процесу на більшості досліджуваних підприємств, зокрема, на засадах реалізації комплексу техніко-технологічних та організаційно-економічних заходів, спрямованих на зниження питомих витрат матеріальних, людських та технічних ресурсів підприємств.

Список використаних джерел:

1. Мороз, Л. А. & Лебідь, Т. В. (2009). Стратегічний аналіз маркетингового потенціалу підприємства. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Логістика», (649), 214–219.
2. Висоцький, А. Л. (2014). Сутність та особливості збутового потенціалу як складової частини сукупного економічного потенціалу підприємств. Науковий вісник НЛТУ України, (24.8), 225–233.
3. Ємельянов, О. Ю. (2019). Інструментарій та моделі оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств (дис. ... д.-ра екон. наук). Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна.
4. Balanska, O., & Yemelyanov, O. (2021). The risk planning methodological principles for housing investment. *Three Seas Economic Journal*, (2(1)), 8-13. <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2021-1-2>.
5. Петрушка, Т. О., Ємельянов, О. Ю. & Курило, О. Б. (2020). Підвищення ефективності господарської діяльності як чинник економічного розвитку підприємств. *Ефективна економіка*, (12). http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_12_23.
6. Yemelyanov, O., Petrushka, T., Lesyk, L., Havryliak, A., Yanevych, N., Kurylo, O., Bodakovskyy, V., Skoropad, I., Danylovych, T. & Petrushka, K. (2023). Assessing the Sustainability of the Consumption of Agricultural Products with Regard to a Possible Reduction in Its Imports: The Case of Countries That Import Corn and Wheat. *Sustainability*, (15), 9761.
7. Баландіна, І. С. (2011). Принципи формування потенціалу ресурсозбереження на підприємствах у сучасних умовах. *Бізнес Інформ*, (11), 141–143.
8. Бурда, В. Є. (2013). Потенціал енергозбереження та напрями використання альтернативних джерел енергії у промисловості. *Економічний часопис – XXI*, (1-2), 45–48.
9. Іваненко, О. В. (2013). Формування потенціалу ресурсозбереження соціально-економічних систем. *Економіка. Фінанси. Право*, (8), 7–10.

10. Некрасова, Л. А. & Хрїстова, А. В. (2017). Формування ресурсозберігаючої моделі розвитку підприємства. *Економіка: реалії часу*, (2 (30)), 79–84.
11. Андрусів, У. Я. & Мазур, І. М. (2017). Комплексний підхід до забезпечення раціонального використання енергетичних ресурсів. *Бізнес Інформ*, (1), 44–49.
12. Сотник, І. М. (2010). Економічне стимулювання ресурсозбереження у контексті сталого розвитку України. *Економіст*, (12), 72–75.
13. Ємельянов, О., Петрушка, Т. & Симак, А. (2022). Інноваційність економічного розвитку підприємств: сутність, види та особливості оцінювання. *Економіка та суспільство*, (37). <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1221>.
14. Caliskan, H. K. (2015). Technological change and economic growth. *Procedia Soc. Behav. Sci.*, (195), 649–654.
15. Piva, M. & Vivarelli, M. (2018). Technological change and employment: is Europe ready for the challenge. *Eurasian Bus. Rev.*, (8(1)), 13–32.
16. Sredojecic, D., Cvetanovic, S. & Boskovic, G. (2016). Technological changes in economic growth theory: neoclassical, endogenous, and evolutionary-institutional approach. *Economic Themes*, (54(2)), 177–194.
17. Yemelyanov, O., Symak, A., Petrushka, T., Lesyk, R. & Lesyk, L. (2018). Assessment of the technological changes impact on the sustainability of state security system of Ukraine. *Sustainability*, (10(4)), 1186.
18. Козик, В. В., Ємельянов, О. Ю. & Петрушка, Т. О. (2014). Інвестиційно-інноваційний механізм забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств. *Проблеми економіки*, (1), 52–58.
19. Концеба, С. М. & Непочатенко, О. О. (2007). Енергозберігаючі технології в Україні: економічний ефект та перспективи впровадження. *Збірник наукових праць УНУС*, (63), 1–5.
20. Chai, K. H. & Yeo, C. (2012). Overcoming energy efficiency barriers through systems approach – A conceptual framework. *Energy Policy*, (46), 460–472.
21. Chiaroni, D., Chiesa, V., Franzò, S. et al. (2017). Overcoming internal barriers to industrial energy efficiency through energy audit: a case study of a large manufacturing company in the home appliances industry. *Clean Technologies and Environmental Policy*, (19), 1031–1046.
22. Kangas, H. L., Lazarevic, D. & Kivimaa, P. (2018). Technical skills, disinterest and non-functional regulation: Barriers to building energy efficiency in Finland viewed by energy service companies. *Energy Policy*, (114), 63–76.
23. Kostka, G., Moslener, U. & Andreas, J. (2013). Barriers to increasing energy efficiency: Evidence from small-and medium-sized enterprises in China. *Journal of Cleaner Production*, (57), 59–68.
24. Ємельянов, О. Ю. (2020). Оцінювання рівня ризикованості господарської діяльності підприємств агропромислового комплексу. *Агросвіт*, (19–20), 3–9.
25. Кінаш, І. А. (2015). Бар'єри на шляху впровадження енергоефективності та енергозбереження підприємств. *Сталий розвиток економіки*, (3), 185–189.
26. Севастьянов, Р. В. & Калініна, Я. Ю. (2014). Енергоефективність промислових підприємств України та бар'єри з її впровадження. *Економічний вісник ЗДІА*, (7), 144–154.